

Комунікативно-діяльнісний підхід у
навчанні англійській мові у
початковій школі

Бондаренко В.П., вчитель англійської мови ХСШ №18

Звернімося до термінів :

- КОМУНІКАТИВНА АДАПТИВНІСТЬ – особистісний чинник комунікації, який ґрунтується на готовності комунікантів до перегляду звичних уявлень і рішень, здатності до гнучкого реагування на обставини, що змінюються у процесі спілкування, до коригування власної комунікативної поведінки, але без утрати особистісної свободи, упевненості в собі, наполегливості.
- КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА - сукупність правил і традицій вербального і невербального спілкування, що склалися в тому або іншому соціумі і реалізуються у процесі комунікації.
- КОМУНІКАТИВНА СИТУАЦІЯ – ситуація мовлення, ситуативний контекст мовленнєвої взаємодії, що виникає в реальному житті або моделюється на уроці з певною дидактичною метою. Виділяють такі компоненти К.с.: учасники (адресат, адресант, аудиторія), предмет мовлення, обставини мовлення (місце, час, інші умови), способи здійснення спілкування (усне, писемне мовлення, умовні знаки тощо), код (мова, діалект, стиль), мовленнєвий жанр, подія, оцінка ефективності мовлення, мета.
- КОМУНІКАТИВНІ УМІННЯ - адекватне використання всіх засобів спілкування відповідно з цілями, умовами, адресатом спілкування.

- **КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ** – здатність мобілізувати різноманітні знання мови (мовну компетенцію), паравербальних засобів, ситуації, правилі норм спілкування у відповідних контекстах чи ситуаціях. Комунікативна компетенція передбачає володіння не лише знаннями, а й уміннями й навичками побудови інтенційно-стратегічної програми комунікації, дотримання її і контролю за нею у процесі спілкування; орієнтації на співрозмовника, передбачення його реакції; вибору мовних і паравербальних засобів комунікації і їхнього декодування; подолання комунікативних перешкод, усунення комунікативних шумів, виходу із комунікативного цейтноту тощо. К.к. складається з мовленнєвої компетенції (уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями), мовної компетенції (знання одиниць мови та правил їх поєднання), предметної компетенції (уміння на основі активного володіння загальною лексикою відтворювати в свідомості картину світу), прагматичної компетенції (здатність до здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленої комунікативною метою, до вибору необхідних форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення).

- **КОМУНІКАТИВНІ ЯКОСТІ МОВИ** — реальні властивості, характеристики її змістового наповнення і формального вираження, що складаються на основі певних типів відношень (“мова — мовлення”, “мова — мислення”, “мовлення — дійсність”, “мова — людина (адресат)”, “мова — умови спілкування” та ін.). Розрізняють такі комунікативні якості мови: правильність мови, точність мови, логічність мови, чистота мови, образність мови, виразність мови, багатство мови, різноманітність мови, доречність мови, доступність мови, достатність мови, стислість мови, змістовність мови, ясність мови, емоційність мови, естетичність мови, дієвість мови.
- **КОМУНІКАТИВНО - ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД** – підхід до навчання мови, що полягає в такій організації навчання, коли засвоєння мови відбувається безпосередньо в процесі комунікативної (реальної або модельованої) діяльності з метою оволодіння комунікативним уміннями й навичками. К.д.п. спрямований на формування в учнів комунікативної компетенції – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Такий підхід потребує розгляду лінгвістичної теорії як інструмента для практичного оволодіння мовою. Практична спрямованість вивчення мови передбачає не лише кількісні переваги практики над лінгвістичною теорією, а насамперед навчання діяльності спілкування, створення на уроці таких умов, які б спонукали учнів спілкуватися, висловлювати свої думки, доводити власні переконання, впливати на співрозмовників. Цьому сприяє моделювання комунікативних ситуацій на уроці, введення елементів риторики. Для методики рідної мови актуальним є мовленнєве спілкування, яке здійснюється в процесі виконання різноманітних вправ і завдань, що впливають з потреб, цільових настанов спілкування (висловити своє враження, довести певне наукове положення, поінформувати, переконати співрозмовника, з’ясувати ставлення іншої людини).

Зміст курсу англійської мови в сучасних умовах необхідно визначати на основі комунікативно-діяльнісного підходу. Цей підхід передбачає активну участь учнів у навчальному процесі з мови, де особливого значення набувають саме мовленнєві вміння, що належать до різних видів мовленнєвої діяльності -слухання, говоріння, читання й письма.

Можна навести приклади комунікативності вправ, які можна використовувати на уроках

- Створює цікавішим урок і також дає краще запам'ятовування лексики і мовленнєвих зразків до теми „Покупки” ситуація „В магазині”. Учням пропонується зателефонувати до магазину і дізнатися, чи є там необхідні продукти, а потім піти до магазину і купити необхідне. Як реквізит використовують іграшковий телефон. Учень набирає номер на диску телефону і проговорює його вслух. Потім утворюється діалог між покупцем і продавцем. Ситуації дуже часто нам підказує життя, але важливо, щоб вона відповідала уроку і сприяла тренуванню певного навчального матеріалу.
- Використання ситуацій сприяє посиленню комунікативної направленості у навчанні іноземним мовам. Не менш важливим у цьому плані є визначення комунікативної проблеми перед усім класом, в той час, коли слухається відповідь одного з учнів.

В залежності від теми, по якій висловлюється учень, можна дати слідуючі установки:

- прослухайте розповіді учнів і скажіть чия краща (чия цікавіша);
- прослухайте розповідь учня і задайте йому питання для отримання додаткової інформації;
- прослухайте, що ви дізнались нового;
- прослухайте повідомлення учня, погодьтесь чи не погодьтесь із його думкою і висловте свою думку щодо почутого;
- прослухайте декілька листів, які ваші однокласники збираються написати, і виберіть найкращий, щоб послати його товаришу по листуванню;
- прослухайте розповідь (діалог, читання) учнів і дайте їм корисні поради.

Найбільш ефективні мовленнєві вправи

- ❖ конструювання речень з урахуванням запропонованої мовленнєвої ситуації;
- ❖ відновлення тексту з поданим заголовком та кінцем;
- ❖ побудова тексту-опису за аналогією і за поданим початком;
- ❖ складання тексту-міркування при відповіді на запитання або за поданим початком;
- ❖ складання тексту за поданим заголовком та опорними словами; розгортання певного сюжету в текст;
- ❖ редагування та переклад;
- ❖ розширення і згортання висловлювань;
- ❖ заміна окремих елементів висловлювань і перебудова усієї структури при збереженні змісту.

Учні зазнають труднощів в оформленні усного мовлення через складність операцій, які виконуються мовцем одночасно:

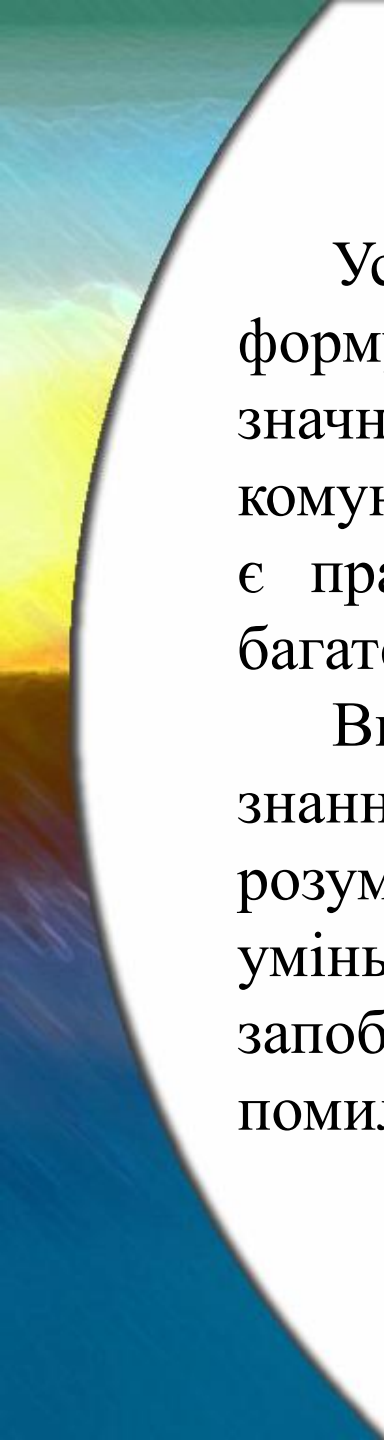
- добір лексичного варіанта мови;
- вибір стилю мовлення;
- граматичне конструювання висловлювання;
- правильна вимова звуків та їх поєднання;
- логіко-композиційне конструювання тексту;
- врахування реакції слухачів на мовлення.

У формуванні комунікативно-мовленнєвих умінь учнів можна виділити кілька етапів:

- попереднє ознайомлення з метою дії, створення необхідної мотивації;
- складання схеми передбачуваних дій;
- виконання дій у матеріальному чи матеріалізованому вигляді;
- формування дії як зовнішньо-мовленнєвої;
- виконання дій подумки.

Розглядаючи спілкування як організацію і керування навчальною діяльністю учнів, прихильники особистісно-діяльнісного підходу орієнтують процес навчання на вирішення школярами дослідницьких, комунікативних, пізнавальних завдань, а це вимагає визначення таких видів мовних робіт, що спрямовані на розвиток творчих здібностей учнів.

.

Успіх навчальної роботи, спрямованої на формування комунікативних умінь і навичок учнів, значною мірою залежить від урахування комунікативних його якостей, найважливішими з яких є правильність, точність, виразність висловлювань, багатство використаних мовних засобів.

Вибір найбільш доцільних вправ визначається і знанням особливостей учнівського мовлення, розумінням динаміки становлення комунікативних умінь, що дозволяє ефективно працювати над запобіганням та усуненням найхарактерніших помилок.

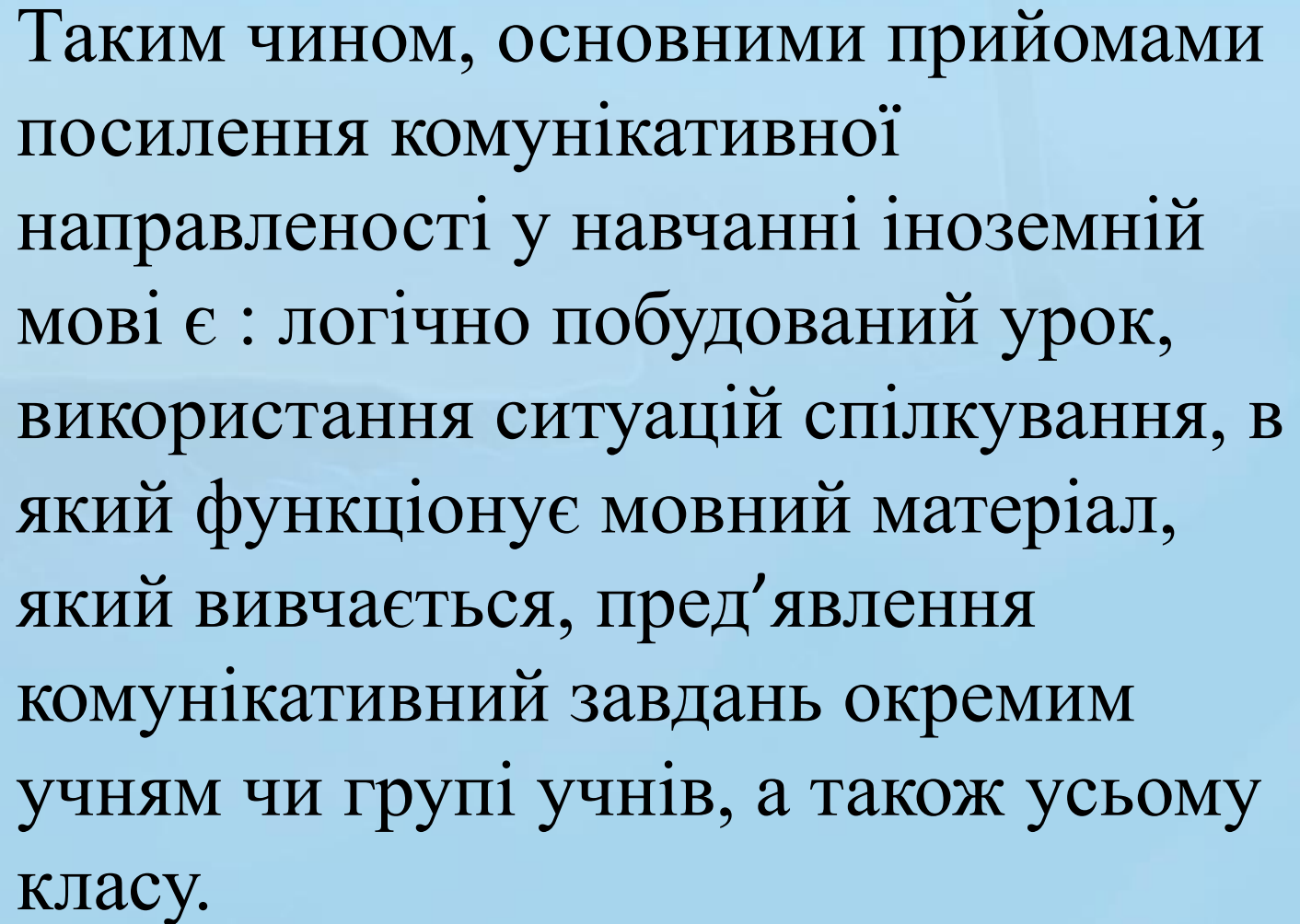

Специфікою роботи з **ЧИТАННЯ** на уроках мови є те, що увагу дітей слід особливо привертати до правильного вимовляння, значення слів; інтонації речень, різних за структурою; змістового поділу речень за допомогою пауз, мелодики.

- У розвитку **УСНОГО (діалогічного, монологічного) МОВЛЕННЯ** доцільно широко використовувати роботу в парах і невеликих групах, яка дає можливість висловлюватись більшості учнів класу.
- Розвиваючи **ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ** молодших школярів, учитель має заохочувати їх записувати свої думки, враження, писати про те, що їх дійсно хвилює.

Під терміном „комунікативна мотивація” розуміють такий варіант, який забезпечує ініціативну участь учня у спілкуванні як на уроці, так і поза ним. Саме об’єктивна дійсність виступає тією основою, яка викликає потребу у спілкуванні. Мотивація до висловлювання виникає при умові, якщо в учня є потреба висловити свою думку. Виходячи із сказаного, можна зробити висновок: створення комунікативної мотивації в учнів стає можливим у тому разі, якщо на початку уроку чи перед виконанням якогось виду роботи (протягом двох, трьох хвилин) показати спеціально розроблений вид наочності: розповідь, сюжетну картинку відео-, діафільми. Засобами наочності тому, хто говорить, задаються основний зміст і логічна послідовність висловлювання, тим самим створюється смислова опора говоріння.

Забезпечити цю умову можливо в тому випадку, якщо учитель буде намагатися використовувати на уроці не тільки зовнішню наочність, засновану на відчутті, але й внутрішню наочність, яка базується на уявленні.

Таким чином, основними прийомами посилення комунікативної направленості у навчанні іноземній мові є : логічно побудований урок, використання ситуацій спілкування, в який функціонує мовний матеріал, який вивчається, пред'явлення комунікативний завдань окремим учням чи групі учнів, а також усьому класу.